

**БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИНСТИТУТ ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК
„ПРОФ. ЛЮБОМИР АНДРЕЙЧИН“**

**МАРИЯ КИТАНОВА, МАРИЯНА ВИТАНОВА, ВАНЯ МИЧЕВА,
ЙОАННА КИРИЛОВА, КАЛИНА МИЧЕВА-ПЕЙЧЕВА, ЦВЕТЕЛИНА АНГЕЛОВА**

АСОЦИАТИВНИЯТ СВЯТ НА БЪЛГАРИНА

Рецензенти: Петър Сотиров, Илияна Гаравалова
София 2023

**BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
INSTITUTE FOR BULGARIAN LANGUAGE
PROF. LYUBOMIR ANDREYCHIN**

**Maria Kitanova, Mariyana Vitanova, Vanya Micheva,
Yoanna Kirilova, Kalina Micheva-Peycheva, Tsvetelina Angelova**

**THE ASSOCIATIVE WORLD OF
BULGARIANS**

Reviewed by Petar Sotirov, Iliyana Garavalova
Sofia 2023

Maria Kitanova

(Bulgaria, Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences)

The Associative World of Bulgarians

(Instead of Preface)

The collection *The Associative World of Bulgarians* features six studies: *The Concept of Motherland as a Value in the Bulgarian Language* by Maria Kitanova, *The Concept of Health in the Associative Thinking of Bulgarians* by Mariana Vitanova, *The Concept of Justice in Bulgarian Language and Culture* by Vanya Micheva, *Diachronic Readings of the Field of the Concept of Soul* by Yoanna Kirilova, *The Concept of a People in Bulgarian Language and Culture* by Kalina Micheva-Peycheva, and *The Cultural Model of the Concept of Family in the Bulgarian Language* by Tsvetelina Angelova. These studies were carried out as part of the international project EUROJOS 2 led by the late Prof. Jerzy Bartmiński. Since its predecessor, EUROJOS 1, which featured three researchers from the Department of Ethnolinguistics, the Department has become part of the international team assembled by Prof. Bartmiński and its members were also invited to take part in EUROJOS 2. Five volumes were published within EUROJOS 1 – *Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów, t. 1, Dom*, (pod redakcją Jerzego Bartmińskiego), Lublin, 2015¹. (An Axiological Dictionary of the Slavs and their Neighbors).

The project is dedicated to the study of key concepts in Bulgarian culture and language. The goal is to outline the stereotypes intrinsic in the minds of Bulgarians as well as language-specific lexicalizations of concepts related to the national lifestyle and culture. The analysis of these stereotypes is based on data from various sources: synchronic and diachronic texts, folklore sources, journalism, fiction and surveys.

The methodology applied in the analysis was developed by the Lublin Ethnolinguistics School led by Prof. Jerzy Bartmiński and involves a study of the syntagmatic and paradigmatic relations of lexemes. The reconstruction of language stereotypes requires a new type of definition, “a definition through postulates”, or a contextual, “axiomatic”, “cognitive synthetic definition”². This type of definition has been applied in the pilot volume of *Słownik ludowych stereotypów językowych* (SLSJ 1980) and subsequently in *Słownik stereotypów i symboli ludowych* (SsiSL, T. 1, ч. 1–4, 1996–2012).

Following the classification proposed by Barbara Rodziewicz³, the collection of studies deals with social (*motherland, nation, family*), moral (*justice*), transcendent (*soul*) and vital values (*health*).

The project has been carried out under the patronage of several scientific organizations: the Institute of Slavic Studies of the Polish Academy of Sciences, the Institute of Polish Philology at the Marie Curie-Skłodowska University in Lublin and the Ethnolinguistics Commission at the International Committee of Slavists.

The collection acquaints the readers with a part of the Bulgarian Axiological Lexicon.

¹ Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów. Tom 1: Dom. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2015.

² Й. Языковой образ мира: очерки по этнолингвистике. Москва: Индрик, 2005, 527 с. Бартмински, Й. Седем ключови понятия на когнитивната етнолингвистика. – Български фолклор, № 4, 2015, с. 399–429; Небжеговска-Бартминска, С. Люблинската когнитивна лингвистика: от диалектологията и фолклористиката до межкултурната семантика. – Български фолклор, № 4, 2015, с. 413–436.

³ Barbara Rodziewicz., *Wartości: Polacy, Rosjanie, Niemcy*, Volumina.pl, Szczecin 2014.

Мария Китанова

(България, Институт за български език, Българска академия на науките)

Асоциативният свят на българина

(вместо предговор)

Сборникът „Асоциативният свят на българина“ съдържа шест студии: Мария Китанова, РОДИНАТА като ценност в българския език; Марияна Витанова, ЗДРАВЕТО в асоциативния свят на българина; Ваня Мичева, Концептът СПРАВЕДЛИВОСТ в български език и култура; Йоанна Кирилова, Диахронен прочит на концепта ДУША; Калина Мичева-Пейчева, Концептът НАРОД в български език и култура; Цветелина Ангелова, Културен модел на концепта СЕМЕЙСТВО в български език. Тези студии са написани като част от международния проект EUROJOS 2, ръководен от покойния вече професор Йежи Бартмински. Трима членове на Секцията за етнолингвистика участваха в EUROJOS 1 и оттогава Секцията ни стана част от международния колектив, събран от проф. Й. Бартмински. Бяхме поканени и в EUROJOS 2. По EUROJOS 1 излязоха пет тома на *Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów*, Tom 1, DOM, (pod redakcją Jerzego Bartmińskiego), Lublin, 2015.¹

Проектът е свързан с изследването на ключови концепти от българската култура и език. Целта е въз основа на данни от различни източници (синхронни, диахронни, фолклорни, журналистически, художествени текстове и анкетни материали) да се очертаят стереотипите на българина и езиковоспецифичните лексикализации на понятия, свързани с националния бит и култура.

Методологията, по която се работи, е създадена от Люблинската етнолингвистична школа, ръководена от проф. Й. Бартмински, и включва проучване на синтагматичните и парадигматичните отношения на лексемите. За реконструирането на езиковите стереотипи се налага създаването на нов тип дефиниция, „дефиниция чрез постулати“, или контекстова, „аксиоматична“ дефиниция, която е наречена „когнитивна синтетична дефиниция“.² Тя е приложена в пробния том на *Słownik ludowych stereotypów językowych* (SLSJ 1980) и след това в *Słownik stereotypów i symboli ludowych* (SsiSL, T. 1, ч. 1-4, 1996-2012).

По класификацията на Барбара Роджевич³ в сборника са представени социални ценности (родина, народ, семейство), морални (справедливост), трансцендентни ценности (душа) и витални ценности (здраве).

Патронаж над проекта упражняват няколко научни организации: Институтът по славистика на Полската академия на науките, Институтът по полска филология на Университета „Мария Кюри-Склодовска“ в Люблин, Комисията по етнолингвистика при Международния комитет на славистите.

Сборникът представя на вниманието на читателя част от Българския аксиологичен лексикон.

¹ *Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów*. Tom 1: Dom. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2015.

² Бартминский, Й. Языковой образ мира: очерки по этнолингвистике. Москва: Индрик, 2005, 527 с.; Бартмински, Й. Седем ключови понятия на когнитивната етнолингвистика. – Български фолклор, № 4, 2015, с. 399-429; Небжеговска-Бартминска, С. Люблинската когнитивна лингвистика: от диалектологията и фолклористиката до межкултурната семантика. – Български фолклор, № 4, 2014, с. 413-436.

³ Barbara Rodziewicz. *Wartości: Polacy, Rosjanie, Niemcy*, Volumina. pl, Szczecin 2014.